

Cuvânt-înainte

„Inepuizabila teorie a obligațiilor! Veche precum dreptul, ea are încă prospețimea unui sistem născut ieri. Pentru că infinita diversitate a situațiilor pe care le guvernează îi reactivează întotdeauna acuitatea. Pentru că evoluția ideilor pe care le reflectă îi influențează fără încetare conceptele. Pentru că reinnoirea figurilor pe care le înfruntă îi solicită la nesfârșit schemele. Se întâmplă chiar ca sarcina să se transforme într-o provocare”¹. Este și ceea ce putem afirma despre transmisiunea obligațiilor în special care, deși nu este fără precedent, se află într-o continuă evoluție a procedurilor sale.

De la ancestralul principiu al inadmisibilității transmisiunii obligațiilor până la cesiunea creanțelor constatate printr-un titlu la purtător sau preluarea datoriei prin contract încheiat cu însuși debitorul, ce drum lung s-a parcurs. O ascensiune fulgurantă², așa ar putea fi rezumată evoluția transmisiunii obligațiilor. Inițial, o temă modestă și aridă, a cărei specificitate a fost ignorată în multe tratate clasice de drept civil, transmisiunea obligațiilor a devenit un teren bătătorit, amplu analizată și comentată în doctrină și jurisprudență și al cărei succes demonstrează în mod clar importanța și actualitatea sa.

¹ D.R. Martin, Du changement de contractant, Le Dalloz nr. 39/2001, Chron. Doctr., p. 3144. *„Inépuisable théorie des obligations! Vieille comme le droit, elle a toujours la fraîcheur d'un système né d'hier. Parce que l'infinie diversité des situations qu'elle régit en réactive toujours l'acuité. Parce que l'évolution des idées qu'elle reflète en infléchit sans cesse les conceptions. Parce que le renouveau des figures qu'elle affronte en sollicite sans fin les schémas. Il arrive même que l'épreuve tourne en défi”*.

² J. Ghestin, La transmission des obligations en droit positif français, în La transmission des obligations: travaux des IXes Journées d'études juridiques Jean Dabin déroulées à Louvain-la-Neuve les 23 et 24 novembre 1978, E. Bruylant/L.G.D.J., 1980, p. 5, nr. 1.

Transmisiunea nu se mai limitează doar la cesiunea de creanță, ca în perioada în care aceasta din urmă a fost consacrată în mod oficial în Codul civil din 1864, actualmente diversificarea modalităților de transmitere mergând mână în mână cu importanța economică pe care trebuie să o recunoaștem obligațiilor, importanță care până în prezent nu s-a diminuat niciodată. Ea a devenit „o operațiune în masă”¹ care își găsește aplicarea atât în cele mai concrete aspecte ale vieții de zi cu zi – cumpărarea unui imobil închiriat, cesiunea unei locațiuni sau plata unei datorii de către garantul fideiujor – cât și în cele mai sofisticate manevre ale lumii economice – fuziunea de companii sau cesiunea de portofolii de asigurări.

Legiitorul român nu a rămas pasiv față de lacunele din ce în ce mai vizibile din Codul civil, generate de proliferarea în practică a operațiunilor juridice asupra obligațiilor și diversitatea obiectivelor urmărite de către părți prin aceste operațiuni, doctrina și jurisprudența neputând suplini aceste lacune, dar influențând într-o mare măsură și conturând soluțiile ce urmau a fi adoptate de forul legislativ. Cu toate că actuala reglementare abundă, am putea spune, în materie de transmisiune a obligațiilor, pe alocuri, ea nu este suficient de clară și exactă, dând naștere la opinii și soluții diferite sau chiar contradictorii. Incertitudinea ce înconjoară și la acest moment natura consimțământului exprimat de către creditor cu privire la cesiunea de datorie realizată de către debitorul său – condiție de validitate sau de eficacitate – este doar un exemplu dintre multe altele.

Ar putea părea că transmisiunea obligațiilor este o operațiune simplă, firească și identică pentru toate modalitățile sale de realizare, fără a se distinge unele de altele. Însă, pe cât de simplă este în definiția sa, pe atât de complexă și complicată este în aplicațiile sale². Este de necontestat originalitatea procedeele de transmitere a obligației, fiecare dintre acestea având o specificitate proprie, condiții de validitate și de eficacitate, precum și efecte proprii. În plus, imaginația practicienilor cunoaște puține limite și contribuie

¹ Ibidem.

² *P. van Bemmelen*, Les notions fondamentales du droit civil, Partie I, vol. I, Ed. Johannes Müller, Amsterdam, 1892, p. 166.

constant la diversificarea și inovarea situațiilor de speță, ceea ce face ca operațiunile de transmitere a obligațiilor să fie omniprezente în cadrul procedurilor contencioase și în permanență de interes și de actualitate.

Iată de unde și preocuparea curentă pentru operațiunile de transmitere a obligației, instituții care, deși au făcut obiectul unor ample și laborioase cercetări materializate în numeroase lucrări de specialitate pe această temă, sunt totuși departe de a fi perfect conturate și nu încetează să dea naștere unor puncte de vedere inclusiv divergente, atât în doctrină, cât și în practica judiciară. În plus, prezența tot mai frecventă a elementelor de extraneitate în cadrul raporturilor de obligație nu face altceva decât să sporească interesul pentru aceste mecanisme translativă, nu doar la nivel național, ci și la nivel european și internațional, mărturie stând chiar proiectarea lor în diferite instrumente legale non-formale softlaw.

Prezenta lucrare își propune să înmănuncheze, pe cât posibil desigur, totalitatea opiniilor formulate în literatura de specialitate și a soluțiilor adoptate în jurisprudență cu privire la procedeele de transmisiune a obligațiilor, dar și să ofere o imagine nouă, cât mai limpede și mai precisă asupra acestora. În vederea concilierii acestor două obiective ale lucrării, structura tezei este marcată de o abordare clasică, tradițională, de analiză a fiecărui mecanism de transmitere în parte, al cărui principiu director îl reprezintă evidențierea punctelor nevralgice, concomitent cu remediile propuse de teoreticienii și practicienii dreptului. În chip firesc, analiza este precedată de o trasare a coordonatelor generale ale transmisiunii obligațiilor, ca operațiune juridică în trei persoane și formă a dinamicii obligației, și este urmată, după cum este de așteptat, de concluziile dedicate sintetizării rezultatelor cercetării științifice. Negreșit, întreg parcursul lucrării este cu aplecare spre elemente de drept comparat, studiul transmisiunii din sistemele de drept înrudite, precum cel francez, cel italian sau spaniol, fiind pus în discuție pentru a determina dacă și în acestea din urmă sunt întâlnite aceleași dificultăți ori alte probleme de drept și, în caz afirmativ, pentru a analiza soluțiile propuse de legiuitorii și juriștii străini și a determina în ce măsură aceste soluții ar putea contribui la perfecționarea regimului transmisiunii obligațiilor din dreptul

național. Nu în ultimul rând, studiul mecanismelor de transmitere nu ar putea fi realizat fără o raportare concomitentă la standardele prevăzute la nivel european sau internațional, prin instrumente precum Principiile Dreptului european al contractelor sau Principiile Unidroit, spre a oferi sugestii și remedii adecvate unor chestiuni delicate ori nestatornicite în practica judiciară națională.

*Autoarea
București, martie 2025*